Základní standardy

RDA (Resource Description and Access)

První oficiální verze pravidel RDA byla publikována r. 2010. Vznikla jako nástupce dosavadních nejrozšířenějších pravidel Anglo-americká katalogizační pravidla: druhé vydání, revize 1988 (dále AACR2R). V době svého vzniku vycházela především z modelů FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records) a FRAD (Functional Requirements for Authority Data).

V **první části** obsahují pravidla podrobné instrukce pro popis atributů (vlastností) jednotlivých entit. Souhrn těchto entit by měl jednoznačně charakterizovat popisovaný dokument. Ve **druhé části** pravidla stanovují způsob zápisu vztahů mezi těmito entitami.

Pravidla jsou rozdělena na **10 oddílů** (sekcí).

Oddíl 1 se zabývá popisem atributů provedení (fyzická podoba vyjádření díla – např. určité vydání knihy, vydané určitým konkrétním nakladatelem, s určitým počtem stran atd.) a jednotek (exemplářů), **oddíl 2** popisem atributů díla (abstraktní entita – intelektuální nebo umělecký výtvor) a vyjádření (intelektuální nebo umělecká realizace díla). **Oddíl 3** se týká popisu atributů osob, rodin a korporací (včetně konferencí). Jedná se o entity, které mají určité spojení s daným dokumentem – mají autorský podíl na jeho vzniku, nebo mohou být naopak tématem popisovaného dokumentu. I tyto entity mají být charakterizovány natolik jednoznačně, aby nemohlo dojít k záměně (např. aby nebyly zaměňovány dvě různé osoby stejného jména). RDA obsahují soubor přesných instrukcí pro zápis těchto údajů i pro doporučovanou podobu jména. **Oddíl 4** čeká na dopracování a bude se zabývat entitami, které spadají do problematiky věcného zpracování. **Oddíly 5-10** se pak zaměřují na způsob zápisu vztahů mezi entitami. Tedy např. zda je osoba přímým autorem, nebo zda měla nějaký jiný podíl na vzniku dokumentu (editor, překladatel apod.) nebo je-li předmětem popisovaného díla; případně lze zaznamenávat i vztahy mezi díly (překlad, parodie, parafráze, film na námět románu…).

RDA obsahují řadu tzv. **alternativních** (volitelných) pravidel – v praxi to znamená, že katalogizační agentura si pro zachování jednotnosti popisu musí v těchto případech určit, která z volitelných pravidel budou platit. Všechny země, které již přijaly pravidla RDA, si zároveň budují i svoji katalogizační politiku, což v podstatě znamená vlastní systém interpretací.

Interpunkce není součástí pravidel jako takových. Teoreticky RDA vycházejí z toho, že určují pouze údaje, které se budou zapisovat, a jejich formu. V **příloze D** (Syntaxe popisných údajů) se ovšem pro prezentaci údajů nabízí interpunkce ISBD. Také v samotném textu RDA je v příkladech, kde se interpunkci nelze vyhnout (např. zápis doplňků u konferencí), použita interpunkce ISBD a je používána i v záznamech knihoven, které popisují podle RDA.

Úplný text RDA zprostředkovává **online RDA Toolkit**. Přístup je placený, ale kromě samotného textu jsou zde k dispozici i další užitečné zdroje informací, z nichž některé jsou přístupné bezplatně. Patří k nim mapování jednotlivých pravidel RDA vůči konkrétním polím formátu MARC 21 (a naopak), ukázky záznamů popsaných podle RDA nebo katalogizační politika některých velkých katalogizačních agentur.

Levnější alternativou přístupu k RDA je jejich tištěná verze. Nedostatkem tištěné verze je neaktuálnost – RDA již při svém vzniku počítala primárně s použitím v online prostředí, proto obsahují velké množství hypertextových odkazů, kterými jsou jednotlivá pravidla navzájem propojena, což značně

ztěžuje práci s knižní podobou pravidel.

Překlad RDA do češtiny není plánován. Je-li nutno pracovat s celým textem pravidel, vycházíme z anglického znění.

V roce 2018 byla poprvé na stránkách RDA Toolkitu publikována přepracovaná verze pravidel; zpočátku jako „BETA verze“, na konci roku 2020 se tato verze stala **oficiálním textem pravidel RDA** a původní varianta je prozatím k dispozici pod záložkou „Original Toolkit“.

Přístup knihoven ve světě je různý, prozatím některé knihovny popisují podle původního Toolkitu, některé již přešly k nové verzi. Definitivní odstranění původního textu ze stránek RDA je plánováno na **rok 2027**.

Z hlediska praktické katalogizace nejsou mezi záznamy popisovanými podle těchto dvou verzí velké rozdíly, aktuální (nový) Toolkit má víc alternativ a je více zaměřen na popis z hlediska projektu 3R (RDA Toolkit Restructure and Redesign).

V rámci České republiky stále **pracujeme s původní verzí RDA** (=“Original Toolkit“).

MARC 21: bibliografický formát

RDA jsou u nás používána převážně s formátem MARC 21. Stávající české vydání je pro tyto potřeby nedostatečné, proto byla provedena analýza a implementace dodatků souvisejících s RDA. Předkládaná metodika zahrnuje české dodatky k formátu MARC 21: bibliografický formát z roku 2014.

From:
https://prirucky.ipk.nkp.cz/ - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:
https://prirucky.ipk.nkp.cz/katalogizace/monografie/zakladni_standardy

Last update: **2024/12/10 13:53**